

Cătălin Nicolae Pătroi, *Cultura Sălcuța în Oltenia*, Editura Sitech, Craiova, 2015, 662 p., (523 p. text, 122 pl., 429 fig. în text, 61 hărți, 58 tab., 16 grafice și 10 anexe).

Volumul de față, deosebit de consistent, reprezintă o binevenită încercare monografică dedicată culturii Sălcuța.

Motivația alegerii acestui subiect de studiu, precum și unele lămuriri referitoare la modul de abordare a temei de față sunt prezentate în *Cuvânt înainte* (p. 7–8).

Ca orice abordare monografică, lucrarea începe cu descrierea cadrului geografic în care s-au observat manifestări ale culturii Sălcuța, punctul central fiind regiunea istorică Oltenia (*I. Contextul fizico-geografic*, p. 9–19). Astfel, sunt prezentate caracteristicile geomorfologice, hidrologice, precum și informații privind mediul floristic și faunistic modern al ariei studiate.

În capitolul II (p. 21–25), *Manifestări culturale din Oltenia în perioada neolitică*, sunt înșiruite succint și cronologic culturile și/sau grupurile culturale arheologice identificate pe teritoriul Olteniei.

Capitolul III (p. 27–40), intitulat *Istoricul cercetărilor*, ne duce înapoi în timp, urmărind pas cu pas povestea descoperirii sitului de la Piscul Cornișorului, primele cercetări sistematice, atribuirea numelui de „cultura Sălcuța”, publicarea primelor materiale, până la racordarea culturii Sălcuța la contextul neoliticului sud-est european.

Influențele culturale din mediul Vinča, Boian și Gumelnița sunt discutate și analizate în capitolul IV (p. 41–56), *Originea culturii Sălcuța. Analiza tipologică și stilistică. Influențe culturale*. Astfel, sunt prezentate similitudinile privind evoluția principalelor tipuri de materiale arheologice, a formelor și a decorului întâlnit pe vasele ceramice.

Periodizarea culturii Sălcuța este dezvoltată în capitolul V (p. 57–121), pornindu-se de la cadrul general și criteriile abordate în delimitarea fazelor evolutive. Studiarea meticuloasă a elementelor definitorii a făcut posibilă afirmația că evoluția complexului Sălcuța-Bubanj-Krivodol se derulează pe parcursul a trei mari perioade cronologice, numerotate de la I la III. Astfel, fiecare fază evolutivă dintre cele trei identificate este tratată separat, fiind oferite succint informații despre tipul de habitat și principalele tipuri de materiale arheologice întâlnite. Evoluția formelor ceramice, precum și a tipurilor decorative specifice a făcut posibilă identificarea, în cadrul fazei Sălcuța II, a trei subfaze: IIa, IIb și IIc. Tot în acest capitol sunt incluse raporturile culturii Sălcuța cu grupurile Krivodol (Bulgaria), Bubanj (Serbia), Šupljevec-Bakarno-Gumno (Macedonia) și Maliq (Kosovo), precum și cu o serie de culturi sincrone din spațiul anatolian. Fiecare dintre aceste grupuri culturale beneficiază de descrierea tipurilor de materiale întâlnite, în măsura în care acestea au fost publicate.

Capitolul VI (p. 123–142), *Elemente de cronologie relativă și absolută*, vine cumva în continuarea capitolului anterior. În ceea ce privește elementele de cronologie relativă, sunt aduse în prim plan o serie de scheme cronologice, precum și prezentarea tabelară, pe județe, a încadrării cronologice a siturilor Sălcuța din Oltenia în măsura în care acest lucru a fost posibil. Datele radiocarbon avute la dispoziție sunt puține și trebuie privite cu rezerve, autorul încercând ancorarea cronologică prin raportarea la situri contemporane (sau parțial contemporane), cu un set consistent de date publicate.

Trecând peste mica scăpare de tipar care ne indică tot capitolul VI, de fapt am ajuns la capitolul VII (p. 143–184), *Tipuri de așezări și structuri de locuit*. Autorul face o trecere în revistă a așezărilor, criteriile folosite fiind forma de relief și accesul la sursele de apă. Astfel, un număr de 18 așezări de tip *tell* au fost atribuite culturii Sălcuța. Sunt enumerate, în ceea ce urmează, „elementele de arhitectură laică” separat, pe regiuni (Oltenia și Banat); așezările în care au fost identificate structuri de locuire sunt cartate și descrise succint. Sunt analizate locuințele propriu-zise și inventarul recuperat, beneficiind de etaloane comparative pentru complexe de locuit din ultimele faze evolutive. Deși „elemente de arhitectură cultică” nu sunt cunoscute în mediul Sălcuța, avem un subcapitol ce tratează situațiile mai speciale întâlnite, cum ar fi locuința nr. 4 de la Sălcuța. Tot în acest capitol sunt discutate sistemele defensive întâlnite în siturile multistratificate ce au fost locuite, la un moment dat, de comunitățile Sălcuța. Ceea ce urmează în text, și anume etaloanele comparative pentru inventarul unor locuințe găsite așezarea grupului Krivodol de la Liga (Bulgaria) și în *tell*-ul gumelnițean de la Sultana – *Malu Roșu*, jud. Călărași fracționează într-o anumită măsură textul, fiind mult mai potrivită inserarea acestor informații în altă parte a volumului.

Cultura materială este descrisă în capitolul VIII (p. 185–318), având, așa cum era de așteptat, subcapitole consistente ce tratează fiecare tip de material întâlnit. Ne surprinde modul de împărțire a industriei litice, piesele din silex fiind urmate de topoarele din piatră, rășnițe, frecătoare, precutoare și dălți. Amestecul clasificărilor din punctul de vedere al materiei prime cu clasificarea funcțională creează confuzie și lasă impresia unui subcapitol lipsă. Nu înțelegem nici de ce autorul a preferat ca industria osului să constituie un subcapitol separat de industria materiilor dure animale, în cadrul căreia include doar uneltele confecționate din corn. Greutățile din lut, fusaiiolele, pintaderele și o mică piesă încadrată la „varia” alcătuiesc inventarul material din lut. Industria metalurgică este tratată mai întâi din punct de vedere tipologic fiind urmată de o privire de ansamblu asupra metalurgiei cuprului în cadrul complexului Sălcuța-Bubanj-Krivodol, ce are ca punct central sursele de materie primă și catalogarea topoarelor de tip Jaszladany din Oltenia. În ceea ce privește ceramica, elementul preponderent al culturii Sălcuța, autorul începe prezentarea acesteia din perspectiva tehnicii de lucru, calității pastei și degresantului, încheind cu varietatea tipologică. În vederea unei analize comparative, ne sunt descrise tipurile de vase găsite în situl de la Sălcuța pe faze evolutive, precum și tipologia formelor ceramice Sălcuța din Banat. Paleta motivelor decorative întâlnită pe vasele culturii Sălcuța o întâlnim în paginile ce urmează, fiind nelipsită tipologia decorului pe faze evolutive și modul de dispunere și realizare al acestuia.

Capitolul IX (p. 319–349), *Descoperiri funerare*, aduce în discuție necropolele și descoperirile funerare izolate atribuite culturii Sălcuța. În limita datelor publicate, autorul ne prezintă cimitirele, unele dintre ele beneficiind de analiză antropologică (Gârlești-Ghercești, jud. Dolj; Ostrovul Corbului, jud. Mehedinți), cele trei morminte izolate, precum și cele două

situații în care au fost descoperite oase umane în contexte domestice. Descoperirile funerare din așezarea de la Lîga, Bulgaria, sunt de asemenea discutate ca analogie la situația întâlnită la nord de Dunăre.

Urmează capitolul X (p. 351–406), *Plastica*. Folosind tipologia realizată de R. Andreescu, autorul descrie reprezentările antropomorfe din lut și din os într-o variantă tabelară ce ușurează foarte mult parcurgerea textului. În mici subcapitole separate sunt tratate pandantivele antropomorfe, altarele de cult, micile piese de mobilier, reprezentările zoomorfe din lut, precum și obiectele de mici dimensiuni (această categorie include „fusaiiolele antropomorfizate din os, realizate stilizat”, neilustrate și un mosor).

Podoabele, descrise în capitolul XI (p. 407–412), ne sunt enumerate tipologic, în funcție de materialul din care au fost realizate (lut, cupru, aur, os, corn, scoică, marmură) fără alte detalii suplimentare.

Despre raporturile dintre cultura Sălcuța și complexul cultural Sălcuța IV - Herculane II–III putem citi în capitolul XII (p. 413–424), materialul ceramic fiind esențial în analiza comparativă efectuată de autor pe baza materialelor publicate, urmărindu-se similitudinile și diferențele întâlnite.

Capitolul XIII (p. 425–438), *Analiza interdisciplinară a vestigiilor culturii Sălcuța*, reunește loturile de materiale ce au beneficiat de determinări arheozoologice, analize carpologice, polinice și petrografice.

Capitolul XIV (p. 439–443), *Cultura Sălcuța – stadiu actual de cunoaștere și direcții viitoare de cercetare*, reprezintă o serie de concluzii la care a ajuns autorul în urma aprofundării acestui subiect.

Repertoriul descoperirilor culturii Sălcuța îl găsim în capitolul XV (p. 445–477), fiind inventariate 30 de așezări cercetate, 57 de descoperiri de suprafață și 30 de descoperiri izolate. Situl eponim beneficiază de o fișă aparte, mai detaliată.

Cartea se încheie cu *Summary* (p. 479–485), un util rezumat în limba engleză pentru cei de nu pot citi cartea în limba română.

Bibliografia (p. 487–507) este consistentă și va fi de mare ajutor celor interesați de aprofundarea acestui subiect. Lista abrevierilor folosite poate fi găsită la p. 508.

Volumul a fost editat în condiții grafice foarte bune, foarte bogat în ilustrații alb-negru și color, pentru a întări și detalia argumentația propusă în text, fiind un instrument de lucru util pentru cei ce vor să aprofundeze acest subiect.

Meda Toderăș

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
e-mail: medatache@gmail.com